

SOCIALLY-PEDAGOGICAL REQUIREMENTS IN FOREIGN LANGUAGE CONTROLS DEFINITIONS AND PURPOSES IN THE SECONDARY SCHOOL (70-TH 'S. XX)

Е. М. Barbash

The article is focused on the Socially-pedagogical requirements in foreign language controls definitions and purposes in the secondary school (70-th 's. XX).

The diagnostic problem and the intellectual development dynamics growth of the individual foreign language pupils have been analysed. The objects of verification and investigation criteria, the level of training of students; analysis of the curriculum, types and forms of foreign control skills of pupils have been defined.

The learning in foreign language development in the national secondary school has been analysed.

Keywords: foreign language, control of foreign academic performance, accounting knowledge, social and educational prerequisites control technology.

Барбаш Єлизавета Михайлівна – аспірантка кафедри іноземних мов Чернігівського національного педагогічного – університету імені Т.Г. Шевченка E –mail: liza-barbash@mail.ru

Yelizaveta Mykhail Barbash is a graduate student of foreign languages chair of Chernihiv national Pedagogical University name after T. H. Shevchenko E –mail: liza-barbash@mail.ru

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент В. Г. Редько

УДК 37.035.6 (73)

РОЛЬ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ АМЕРИКАНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ

Є.О Барилко, С.М Барилко

У статті висвітлюється й аналізується роль полікультурної освіти в патріотичному вихованні американських школярів. Полікультурна освіта включає в себе організацію і зміст педагогічного процесу, в якому представлені дві або більше культури, що відрізняються за мовною, етнічною,

національною або расовою ознакою», що в основі припускає патріотичне виховання громадян у світовому просторі. Полікультурне виховання – як основа патріотичного виховання виходить з того, що освіта і виховання в поліетнічних спільнотах не може бути іншим, як при обліку національних (етнічних) відмінностей і повинно включати безліч типів, моделей і ціннісних педагогічних орієнтацій, адекватних світогляду та запитам різних етнокультурних груп населення. В американській педагогіці саме полікультурна освіта складає основу патріотичного виховання в американських школярів.

Ключові слова: патріотизм, патріотичне виховання, полікультурна освіта, національне виховання, загальнолюдські цінності, віросповідання, міжнаціональні відносини, етнічні меншини, субкультури, толерантність, американські школярі.

У „Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті” головною метою системи освіти нашої держави є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як відданого своєї державі громадянина, виховання покоління, здатного навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. Одним із пріоритетних завдань сучасної освіти є виховання людини демократичного світогляду, яка дотримується громадянських прав і свобод, з повагою ставиться до традицій, культури, віросповідання та мови спілкування народів світу. Концепція національного виховання декларує: національне виховання стосується як українців, так і представників інших народів, що проживають в Україні. Принцип етнізації виховного процесу передбачає надання широких можливостей представникам усіх етносів для пізнання своєї історії, традицій, звичаїв, мови, культури, формування власної національної гідності. Така система освіти має забезпечувати “формування особистості та патріота країни, який усвідомлює свою належність до сучасної європейської цивілізації, чітко орієнтується в сьогоденних реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлений до життя і праці у ХХІ столітті” [8, с.2-4].

На сучасному етапі розуміння полікультурної картини світу, виховання принципів толерантності закладаються системою глобальної освіти, заснованої на постулатах відкритого суспільства. Так, у доповіді міжнародної комісії ЮНЕСКО про глобальні стратегії розвитку освіти в ХХІ столітті підкреслюється, що одна з найважливіших функцій

сучасної школи – навчити людей жити разом, допомогти їм перетворити існуючу взаємозалежність держав і етносів у свідому солідарність. З цією метою освіта має сприяти тому, щоб, з одного боку, людина усвідомила своє коріння і тим самим могла визначити місце, яке вона посідає в світі, і, з другого, – прищепити їй шанобливе ставлення до інших культур. Світова педагогічна думка наголошує, що у будь-якому суспільстві освіта має носити поліетнічний характер на основі проголошення рівноправного співіснування людей незалежно від їх раси, мови, релігійних та інших переконань; створювати умови для вільного розвитку національно-культурного життя нації в цілому та всіх етнічних спільнот, які проживають у державі; підтримувати атмосфери взаєморозуміння та взаємоповаги між представниками різних національностей; спрямувати педагогічні зусилля на виховання у юного покоління патріотизму, толерантного, шанобливого ставлення до культур різних етнічних спільнот, формування культури міжетнічного та міжособистісного спілкування, запобігання та протидії міжетнічній ворожнечі. Серед численних проблем, які ставить перед нами майбутнє, освіта є необхідною умовою для того, щоб дати людству можливість просуватися вперед до ідеалів миру, свободи і соціальної справедливості [22 с.10-16].

Досвід розвинених країн у цьому сенсі має сприяти ефективному розв'язанню цієї педагогічної проблеми в Україні. Ми звертаємось до досвіду США – країни, що має великий досвід з патріотичного виховання молоді на основі полікультурної освіти, яка має багатий досвід організації полікультурного виховання у школах і вищих освітніх закладах.

Проблематика патріотичного виховання в педагогіці США досліджувалася багатьма українськими та зарубіжними вченими. Значний доробок в сучасну теорію і практику виховання патріотизму в учнівської молоді шкільного віку мають публікації М. Берковітца, Н. Вілланд, Е. Вінн, Л. Колберга, Т. Лікона, Л. Нуччі, А. Олденквіста, Ф. Пауера, К. Райана, Дж. Реста, Е. Тюріела, Е. Хігінса, В. Хьюїта, Е. Шиффертаін.

Важливе значення для розуміння проблеми патріотичного виховання школярів мали роботи Ю. Азарова, І. Бега, О. Богданової, М. Болдирева, Г. Ващенко, Б. Грінченка, О. Джурина, О. Духновича, М. Левківського, Д. Ліхачова, А. Макаренка, З. Малькової, І. Огієнка, В. Пилипівського, С. Русової,

М. Стельмаховича, В. Сухомлинського, К. Ушинського, В. Червонецького, Д. Чижевського, Г. Шевченко.

Питання полікультурної освіти в американській педагогіці розроблялися такими вченими, як: К. Беннет, Дж. Бенкс, Е. Віллегалс, Д. Вешбурн, Ж. Гей, М. Гібсон, Д. Голлнік, Д. Гілборн, К. Грант, Л. Дерман-Спаркс, К. Дорсет, Г. Жиру, К. Зейхнер, С. Камінські, К. Кемпбел, Т. Кроул, М. Кохран-Сміт, Г. Ледсон-Біллінгс, П. Макларен, С. Ньюто, Д. Поделл, П. Прието, Р. Руеда, Д. Садкерта, М. Садкер, К. Слітер, П. Тідтта, А. Тідт, М. Хепберн, Е. Холлінс, Ф. Чіннтаіншими.

Середвітчизних науковців треба відзначити праці С. Мустафаєвої, Г. Бойчук, О. Опаленка, які присвячені формуванню патріотичних та інтернаціональних уявлень школярів у умовах багатонаціональних регіонів. Наукові праці Л. Голіка, Л. Гончаренко, Т. Клищенко, М. Красовицького, В. Кузьменка, Г. Левченка присвячені вивченню передумов запровадження полікультурної освіти в Україні, розгляд теоретико-методичних засад формування полікультурної компетентності у юного покоління та спеціальної підготовки майбутніх педагогів, здатних діяти у поліетнічному регіоні. О. Ковальчук, В. Єршова, М. Воловікова висвітлюють історико-педагогічні аспекти розвитку теорії та практики полікультурної освіти, наголошують на полікультурному підході в навчанні виховання учнівської молоді.

Мета статті полягає в тому, щоб розглянути і проаналізувати роль полікультурної освіти в патріотичному вихованні американських школярів.

Основу патріотичного виховання в американській педагогіці кінця ХХ початку ХХІ століття у посідає полікультурна освіта [1, с. 102-108]. Одне з перших нормативних визначень поняття «полікультурне виховання» з'явилося у 1977 р.: «Виховання, що включає організацію і зміст педагогічного процесу, в якому представлені дві або більше культури, що відрізняються за мовною, етнічною, національною або расовою ознакою», що в основі припускає патріотичне виховання громадян у світовому просторі [17].

В. Сполучених Штатах полікультурна освіта, перед тим, як стати окремим поняттям, пройшла основні стадії еволюції, які

відбувалися в рамках змін основних підходів до виховання як ричагу трансформації суспільства Так К. Грант у своїй у статті «Еволюція полікультурної освіти у Сполучених Штатах: подорож до прав людини та соціальної справедливості» зазначає, що не існує визначеного моменту народження полікультурної освіти. На його думку, полікультурна освіта набула свого розвитку у Сполучених Штатах у той період, коли їх мешканці почали безпосередньо взаємодіяти з людьми за межами своєї культурної групи. Дослідник виділяє чотири головні зв'язки в ланцюзі розвитку полікультурної освіти США: міжкультурний рух (30-і - 50-і рр. XX ст.), міжгруповий рух (40-і рр. XX ст.), рух за громадянські права (середина 50-х - середина 60-х рр. XX ст.) та рух етнічного навчання (60-і -70-і рр. XX ст.). Мета кожного з цих рухів полягала в тому, щоб вжити заходи щодо соціальної справедливості й прав людини в США [16, с.2-3]. Автор вважає, що власне полікультурна освіта передусім розвинулася з Руху за громадянські права, розпочатого афроамериканцями; боротьба інших експлуатованих груп меншин за рівні права також зіграла значну роль у розвитку полікультурної освіти США [16, с. 7].

Полікультурне виховання – як основа патріотичного виховання виходить з того, що освіта і виховання в поліетнічних спільнотах не може бути іншим, як при обліку національних (Етнічних) відмінностей, і повинно включати безліч типів, моделей і ціннісних педагогічних орієнтації, адекватних світогляду та запитам різних етнокультурних груп населення [2 с. 149]. Полікультурне виховання в США стає все більш актуальним зважаючи на істотні демографічні зміни. В результаті масової добровільної іміграції США взяли більше 50 мільонів людей, а останнім часом близько 700 тисяч іммігрантів приїжджають до США щороку. Змінилася і географія імміграції. Якщо раніше майже половину іммігрантів становили європейці, то в 1980-х рр.. європейців було тільки 10%, решта – вихідці з Латинської і Центральної Америки та Азії. В окремих містах США (Маямі, Санта-Ана, Хантінгтон Парк та ін) понад половини мешканців – з останніх поколінь іммігрантов неєвропейського походження. У найбільшому мегаполісі Нью-Йорку вихідці з Європи становлять лише 47% мешканців. Населення США складається з величезного числа етнічних груп носіїв власних культур; 13%, або 32 млн., американців не спілкуються вдома англійською мовою. Найбільш великі групи населення, крім ангlosаксів, – афроамериканці (30 млн.), латіноамериканці (20 млн.), азіатоамериканці

(4 млн.), індіанці (2 млн.). Якщо в 1980 р. до етнічної меншини належав кожен п'ятий американець, то в 1990 р. – вже кожен четвертий. На початку 90-х рр.. XX в. білі в США становили 76% населення. Збільшення частки етнічних меншин і зменшення частки білого населення продовжується. Так, якщо на початку 1990-х рр. вихідці з Азії склали близько 3% населення США, то, за прогнозами демографів, до 2050 р. «Азіатських» американців буде близько 10% [12].

Етнічні і мовні зрушення населення змінюють і склад учнів. Так, у громадських школах Нью-Йорка учні говорять майже на 100 мовах. У цих умовах виховання все помітніше бере на себе забезпечення культурно-освітніх інтересів малих етнічних груп [19].

Полікультурне виховання як основа патріотичного виховання, трактується в американській педагогіці як ідея, реформа школи, навчально-виховний процес. Аналіз теоретичних напрацювань передових американських педагогів-мультікультуралістів показав, що умовою ефективною реалізації полікультурного виховання є докорінні зміни в організації діяльності та культурі школи. Соня Ніето (США) стверджує, що полікультурне виховання як основа патріотичного є багато дисциплінарним. Крім мов, при їх реалізації вивчається широкий спектр дисциплін гуманітарного, естетичного, природно-наукового циклів. у зв'язку з цим, що полікультуралізм повинен пронизувати всі предмети навчальної програми. [20].

У другій половині XX століття еволюція і становлення полікультурної педагогіки в США відбувалися в рамках змін основних підходів до виховання як ричагу трансформації суспільства. Політика полікультурного виховання пройшла дві стадії. У 1970-1980-і рр. йшлося насамперед про створення умов навчання меншин рідною мовою. Для них у навчальних закладах було введено викладання рідної мови; в ряді випадків вводилося навчання рідною мовою в початкових класах. На рубежі 1980-1990-х рр.. зміст полікультурного виховання якісно змінюється. Воно передбачало включення до програми суспільних дисциплін матеріалів про історії та культурних традиціях національних меншин. На зміну ідеї асиміляції прийшла теорія акомодатії етнічних груп за допомогою патріотичного виховання. Відповідно з ідеєю полікультурності замість метафори «Америка – плавильний котел» була запропонована інша: «Америка – салатне

блюдо "». Прихильник подібного культурного плюралізму Пей Янг пише, що це ідеал, який не тільки затверджує та підтримує саме культурну різноманітність, але й закладає підстави, створює умови для з'єднання багатокультурного етнічного досвіду в американському суспільстві [18]. У полікультурному співтоваристві процеси патріотичного виховання відбуваються при міжетнічному та міжкультурному взаємодій-відносно великих і малих етносів. Ці процеси не виключають поряд з розвитком загальнонаціональної культури збагачення за допомогою виховання та освіти як домінуючої, так і малих культур. Подібні тенденції припускають сполучення через виховання культурних та етнічних цінностей усіх учасників міжетнічного та міжкультурного діалогу, створення загального інтеркультурного простору, в межах якого кожна людина знаходить соціальний і етнічний статус, визначає приналежність до тих чи інших мов і субкультур.

Полікультурне виховання як основа патріотичного базується на декількох педагогічних принципах: Виховання і патріотичне виховання людської гідності і високих моральних якостей; патріотичне виховання для співіснування соціальних груп різних рас, релігій, етносів і пр.; патріотичне виховання толерантності, готовності до взаємного співробітництва.

Основною функцією полікультурного виховання є перш за все усунення суперечності між системами і нормами виховання і навчання домінуючих націй, з одного боку, і етнічних меншин з іншого. Передбачається взаємна адаптація етнічних груп, відмова етнічної більшості від культурного диктату. Будучи фактором ефективної демократизації виховання та освіти, полікультурне виховання багатонаціонального населення долучає до власних мов, культур, до світової культури через розуміння особливостей окремих націй, історії людської цивілізації, на основі діалогу макро-і субкультур, що володіють особливими гідностями та і цінностями, що сприяє розвитку системи патріотичного виховання на світовому просторі [5].

Полікультурне виховання треба розглядати як частину педагогічних зусиль, що забезпечують культурно-соціальну ідентифікацію особистості, відкрити іншим культурам, національностям, расам, віруванням. Зміст полікультурного виховання будуватиметься, таким чином, навколо чотирьох орієнтирів: соціокультурної ідентифікації особи; освоєння системи понять і уявлень про

полікультурне середовище; виховання позитивного ставлення до диверсифікованого культурного оточення; розвитку навичок соціального спілкування [7].

Полікультурне виховання як основа патріотичного виховання, розглядається як об'єктивна необхідність. Дж. Бенкс і К. Кортес виділяють 4 групи педагогічних результатів, які забезпечує полікультуралізм: рівні можливості навчання, обізнаність про культури серед учнів та педагогів, полікультурність в програмах навчання, входження на рівних представників меншин в глобальне суспільство [10]. Саме на вирішення цих проблем спрямована одна з найбільш масштабних федеральних освітніх програм США «Chapter 1 ESEA», що діє з 1981 р. Програма пронизана патріотичним вихованням та адресована дітям низького соціального рівня та представникам етнічних меншин. Передбачені щорічні субсидії в розмірі 500 млн. дол. На ці кошти школи, де навчаються діти зазначених категорій населення, набувають додаткове обладнання, запрошують фахівців-консультантів, підвищують заробітну плату вчителям. Згідно з програмою, додаткові субсидії отримали 90% навчальних округів. Програма охопила 27% афроамериканських школярів, 14% – іспаномовних, 4% – з інших малих етнічних груп [13].

Для виховання культури міжнаціональних відносин та формування толерантного ставлення до представників інших етносів у США існують спеціальні вищі навчальні заклади, де готують педагогів саме для цього напрямку освіти. Наприклад, полікультурне виховання як основа патріотичного в США передбачено інститутами спеціальної педагогічної підготовки: Національною Радою з акредитації вчительської спільноти (NCATE) та Інститутом Монтесорі (Montessori Educational Institute of the Pacific Northwest). Національна Рада з акредитації вчительської освіти наполягає на диференційному підході до навчання представників різних національностей, етнічних груп і у зв'язку з цим на наявності різноманітних програм навчання. У стандартах NCATE є розділ, в якому сформульовані наступні умови навчання : врахування расового, етнічного різноманіття студентів і викладачів, наявність різних мовних, релігійних груп; відображення культурного різноманіття в навчальних планах, за умови контролю виконання навчальних планів, в діях професорсько-викладацького складу, результатах навчання; створення в навчальних закладах клімату

взаєморозуміння, підтримки всіх етнічних груп, представлених у студентському та професорсько-викладацькому складі [21].

Дж. Бенкс виділяє декілька моделей можливого розвитку освіти в США до реалізації ідеї полікультурності: виховання і навчання виключно на європейських цінностях; переважно єврокультурний компонент виховання і навчання доповнено цінностями малих меншин; при вихованні та навчанні встановлюється баланс цінностей культур різних етнічних груп.

На думку Дж. Бенкса, школа – це соціальна система, яка має свої норми, цінності, надає статуси і ставить цілі. Кожна школа має як офіційну програму, так і неофіційну. Підручники, посібники, дошки оголошень, програми навчання і плани уроків, позакласні заходи, робота з батьками – все це відображає офіційну програму навчально-виховної діяльності школи. Неофіційну програму, (приховану, латентну), Дж. Бенкс визначає як таку, якої «жоден вчитель не навчає, але всі учні вивчають». Це важлива частина культури школи, яка проявляється в ставленні до учнів як до людей, представників тієї чи іншої статі, школярів зі спеціальними потребами та учнів, які належать до різних релігійних, культурних, соціальних, расових та етнічних груп. На думку Дж. Бенкса, слід більше уваги приділяти саме неофіційній програмі роботи школи та властивим їй нормам і цінностям, як важливому елементу загальної культури школи, яка є вагомим чинником формування полікультурної особистості [11].

Теоретики ідеї полікультурного виховання вказують на особливу роль і відповідальність, яка покладається на вчителів у роботі з учнями різноманітного походження. Так, дослідник П. Горскі на перше місце у своїй теорії полікультурного виховання ставить, «зміну особистого ставлення вчителя до культурного різноманіття» (the transformation of self). Першочерговий обов'язок кожного педагога – виявити і проаналізувати вплив проявів власної етнічної ідентичності, своїх упереджень та переконань на стосунки з колегами, а також на процес навчання та соціалізації учнів [15].

Дж. Бенкс наполягає на потребі розроблення та впровадження нових проектів, курсів і навчальних програм на допомогу вчителям. Вчений окремо підкреслює необхідність створення ефективних програм не тільки для викладачів, а й для розвитку всього персоналу (staff development programs), які б охоплювали педагогів-консультантів, бібліотекарів, кухарів, водіїв шкільних автобусів, інших працівників

школи. Метою таких програм є підготовка кваліфікованих співробітників полікультурного закладу освіти [11 с.27].

Серед вітчизняних науковців існують різні погляди та підходи щодо визначення поняття «полікультурне виховання». Так, В. Компанієць визначає полікультурне виховання як процес формування в учнів навичок поведінки щодо представників інших національних, етнічних, релігійних груп; розширення їх культурних горизонтів шляхом надання інформації про особливості культури та менталітету представників цих груп. На його думку, полікультурне виховання та освіта виходять з ідеї, що всі люди незалежно від етнічного походження, родової чи статевої ідентичності, релігійних, класових, мовних, освітянських та інших культурологічних характеристик, мають право на повагу, рівні можливості отримувати повноцінну освіту, а також соціальний розвиток згідно зі своїми потребами [3 с. 65].

Цікавою є думка А. Солодкої, яка говорить про полікультурне виховання, як про процес цілеспрямованої соціалізації школярів, спрямований на оволодіння системою національних і загальнолюдських культурних цінностей, формування комунікативних умінь, що дозволяють школяреві здійснювати інтенсивну міжкультурну взаємодію, розуміти інші культури, толерантно ставитися до їх носіїв [9 с. 7].

В. Макаєв у роботі "Полікультурна освіта – актуальні проблеми сучасної школи", термін "полікультурне виховання" включає не тільки освіту людини, але й ціль, завдання й основні напрямки формування особистості, готової й здатної жити в сучасному для нас суспільстві. Під полікультурною освітою розуміється освіта, що включає прилучення підростаючого покоління до етнічної, національної і світової культури, розвиток на цій основі планетарної свідомості, формування готовності й умінь жити в багатонаціональному середовищі [6 с. 3-10].

Українськими науковцями В. Кузьменком і Л. Гончаренко проаналізовані чинники, що обумовлюють необхідність полікультурної освіти, серед яких: зростання етнічної і расової свідомості людей; міграційні процеси, що значно підсилюють міжкультурні контакти; глобалізація світу, що змінює не тільки економіку, політику, але впливає і на картину міжкультурних зв'язків; розширення міжнародної

співпраці, що вимагає діалогу між націями та їх культурами; розвиток планетарної макроекономіки, яка сприяє створенню транснаціональних корпорацій, що долають межі національного суверенітету у сфері економіки; удосконалення інформаційної сфери і комунікаційних систем, які дозволяють народам зближуватися, стерти територіальні, мовні, релігійні, культурні бар'єри; прагнення окремих осіб і цілих народностей придбати свою етнічну ідентичність [4 с. 92].

Як вітчизняни так і американські науковці солідарні в тому, що базовими принципами полікультурного виховання є: принцип діалогу та взаємодії культур; принцип творчої доцільності вживання, збереження та створення нових культурних цінностей, завдяки чому, воно має забезпечувати: засвоєння зразків і цінностей національної та світової культури, культурно-історичного та соціального досвіду різних держав і народів; формування соціально-настановчих та ціннісно-орієнтованих схильностей молоді до інтеркультурної комунікації та обміну, розвиток толерантності відносно інших суспільств, народів, культур і соціальних груп; активну соціальну взаємодію з представниками різних культур при збереженні власної культурної ідентичності [2].

Полікультурне виховання в Сполучених Ітатах здійснюється в межах інституційного і безперервного виховання, його зміст зорієнтований на створення умов для соціально-культурної ідентифікації особистості, яка визначає її статус під час участі в міжкультурному діалозі та забезпечує її первинним досвідом вивчення культури, на формування уявлень про культурно-етнічну різноманітність світу як у просторі, так і в часі; на виховання терпимості та поваги права кожного народу зберігати свою культурну самобутність. Специфіка методів полікультурного виховання визначається діалогічним характером функціонування та розвитку культури, рівнем етнокультурної ідентифікації дитини, рівнем знань про полікультурне середовище, їхньою емоційною культурою та культурою поведінки, що потребують використання активних методів: бесіда, дискусія, діалог, моделювання, проектування, реконструкція, рефлексивні методи, рольові ігри. [14].

Полікультурне виховання повинно бути не тільки турботою навчальних закладів, а й культурно-просвітницьких центрів сім'ї, церкви, громадських об'єднань, засобів масової інформації. Американські освітяни вважають, що в кінцевому результаті

полікультурне виховання покликане шляхом зміни шкільного середовища посприяти трансформації американського суспільства в суспільство соціальної справедливості і рівності [15].

Отже, полікультурна освіта посідає провідне місце в патріотичному вихованні учнів середніх шкіл США. Саме тому цей напрям освіти потребує подальшого та систематичного дослідження, та визначення можливості її використання у вітчизняній педагогіці.

Література

1. Веселова В.В. Традиционные и новые ценности в системе образования США / В.В. Веселова. // Педагогика. – 1996. – №2. – С.102-108.
2. Гаганова О. К. Поликультурное образование в системе общего школьного образования США : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Гаганова Ольга Константиновна. - Москва, 2003.
3. Компанієць В.О. Сутність і особливості сучасного полікультурного виховання / Компанієць В.О. // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. наук. праць. – Київ – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. – Вип. 6. – Кн. 1. – С.62-67.
4. Кузьменко В.В., Гончаренко Л.А. Формування полікультурної компетентності вчителів загальноосвітньої школи: Навчальний посібник / В.В.Кузьменко, Л.А.Гончаренко – Херсон: РІПО, 2006 – С.-92.
5. Литвиненко Владимир Васильевич. Патриотическое воспитание подростков в условиях поликультурной среды : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 Карачаевск, 2006 183 с. РГБ ОД, 61:07-13/785.
6. Макаев В. В., Малькова З. А., Супрунова Л. Л. Поликультурное образование – актуальные проблемы современной школы // Педагогика, 1999. – № 4. – С. 3 – 10.
7. Наушабаева С.У. Проблема поликультурного образования в американской педагогике (анализ концепции Дж. Бэнкса) / С. У. Наушабаева // Педагогика. - 1993. - № 1. - С. 104-109.
8. Національна доктрина розвитку освіти: Затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р. №347 // Освіта. – 2002. – 24 квіт.–1 трав. (№26). – С. 2–4.
9. Солодка А.К. Полікультурне виховання старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів: Автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.07 / А.К.Солодка - АПН України; Інститут проблем виховання. – К., 2005. – -20с.
10. Banks J. Improving multicultural education: Lessons from the Intergroup Education Movement/ James Banks. – New York: Teacher College Press, 2004.
11. Banks J. Multicultural Education: Characteristics and Goals / James A. Banks, CherryA., McGee Banks // Multicultural Education: Issues and Perspectives. – 2007. – 6th edition. – John Wiley and Sons, Inc.
12. Census 2000 Briefs and Special Reports [Електроннийресурс] : Режим

- доступу <http://www.census.gov/population/www/cen2000/briefs/index.html> .
13. Chapter 1 ECIA School County District [Електроннийресурс]: <http://www.usaypage.com/schools-all-category/mississippi-tunica/tunica-county-school-district-chapter-1-ecia-p156771.html>
14. Drew A. Multicultural education: Teaching Multiethnic Values in the American Classroom [Електроннийресурс] : Режимдоступу // 2009. - March.
15. Gorski C. P. The Challenge of Defining «Multicultural Education» / P.C.Gorski // EdChange, 2010. – April 14. <http://www.edchange.org/multicultural/initial.html> .
16. Grant C. A. The Evolution of Multicultural Education In the United States: Journey of Human Rights and Social Justice [Електроннийресурс]-Режимдоступу: http://www.iaie.org/download/turin_paper_grant.pdf.
17. International Dictionary of Education. Vol. 7. – Oxford, 1994. – P. 3963.
18. Liphshiz, C. (May 9, 2008). "Melting pot' approach in the army was a mistake, says IDF absorption head". Haaretz. Retrieved 8 November 2013.
19. Multicultural Associations in the USA [Електроннийресурс] : Режим доступу//[Http://www.collegesintheusa.com/multicultural-associations-in-the-usa.cfm](http://www.collegesintheusa.com/multicultural-associations-in-the-usa.cfm).
20. Nieto S. Affirming Diversity: the Sociopolitical Context of Multicultural Education.- Longman. - 2000.
21. Professional Standards for the Accreditation of Teacher Preparation Institutions [Електроннийресурс]: National Council for Accreditation of Teacher Education. - February 2008. URL:<http://www.ncate.org/documents/standards/NCATE%20Standards%202008.pdf>
22. Masa rotundă: “Școala și noile abordări ale dialogului intercultural” // Didactica Pro... Educațieinterculturală. – 20-21 octombrie 2003. – 4-5. – С. 10-16.

РОЛЬ ПОЛИКУЛЬТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПАТРИОТИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ АМЕРИКАНСКИХ ШКОЛЬНИКОВ

Е. А. Барилко, С.Н. Барилко

В статье освещается и анализируется роль поликультурного образования в патриотическом воспитании американских школьников. Поликультурное образование включает в себя организацию и содержание педагогического процесса, в котором представлены две или более культуры, отличающиеся по языковому, этническому, национальному или расовому признаку. Поликультурное воспитание как основа патриотического воспитания исходит из того, что образование и воспитание в полиэтнических сообществах не может быть иным, как при учете национальных (этнических) различий, и должно включать множество типов, моделей и ценностных педагогических ориентации, адекватных мировоззрения и запросам различных этнокультурных групп населения. В американской педагогике именно поликультурное образование составляет основу патриотичного воспитания у американских школьников.

Ключевые слова: патриотизм, патриотическое воспитание, поликультурное образование, национальное воспитание, общечеловеческие ценности, вероисповедания, межнациональные отношения, этнические меньшинства, субкультуры, толерантность, американские школьники.

THE ROLE OF MULTICULTURAL EDUCATION IN PATRIOTIC EDUCATION OF AMERICAN HIGH SCHOOL STUDENTS

Y. A. Barylko, S. N. Barylko

The article deals with the multicultural education in upbringing of patriotism of American high schools students. Multicultural education includes the organization and contents of pedagogical process which which presents two or more cultures and is characterized by linguistic, ethnic, national or racial grounds. Multicultural education is a basis for patriotic education as education and upbringing in multi-ethnic communities must include national (ethnic) differences and should take into consideration the variety of types and values modiley of pedagogical orientation adequated for vision and needs of different ethnic and cultural population groups. In American Theory of Education multicultural education is the basis of patriotic upbringing of American high school students.

Key words: patriotism, patriotic education, multicultural education, national education, human values, religion, ethnic relations, ethnic minorities, subcultures, tolerance, American high school students.

Барилко С. О. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри практики іноземних мов Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ). e-mail: oxywa@gmail.com

Barylko Y. – Candidate of Pedagogical Sciences, the senior teacher of the Department of Foreign Languages Practice of Volodymyr Dahl East-Ukraine National University

Барилко С. М. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії практики перекладу германських староманських мов Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ). e-mail: svetlananic43@gmail.com

Barylko S. – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and Practice of Translation and Interpreting (Germanic and Romance languages) of Volodymyr Dahl East-Ukraine National University

*Рецензент – доктор педагогічних наук, професор В.В. Червонецький.
Reviewer – Chervonetsky V., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Foreign Languages Practice of Volodymyr Dahl East-Ukraine National University.*

